

Daniel Byman, *Spreading Hate: The Global Rise of White Supremacist Terrorism*, Oxford University Press, 2022, 278 s.

Değerlendiren: Ahmet Demirden

Terörizm olgusu öznel değerlendirmeleri içeren ve evrensel mutabakatın sağlandığı bir tanımı bulunmayan sosyal bir sorundur. Söz konusu görüş farklılığı, zaman zaman uluslararası çatışan veya ittifak dışı politik öncelikler doğrultusunda şekillenebilmektedir. Bu doğrultuda sivillere saldırı gerçekleştiren bir takım terör örgütleri ve failer bazı devletler tarafından sözde özgürlük savaşçısı olarak tanımlanmaktadır. Diğer taraftan sosyal kimlik farklılıkları bağlamında oluşan “biz” ve “onlar” sınıflandırması da bu görüş farklılığını derinden etkileyebilmektedir. Örneğin, birçok terör saldırısının sorumlusu olmasına rağmen beyaz üstünlükçü terörizm (white supremacist terrorism) ABD’nin terör listesinde yer almamaktadır. Bu bağlamda medyada Orta Doğu asıllı bir kişi tarafından gerçekleştirilen eylemin terör saldırısı olarak tanımlanma olasılığı, beyaz üstünlükçü birey tarafından gerçekleştirilen saldırıdan daha yüksektir. Terör failinin beyaz olduğu durumlarda ise saldırganın bireysel travmalarına veya zihinsel bozukluklarına odaklanılmaktadır. Söz konusu bakış açısı ahlaki olarak sorunlu olmasının yanında uluslararası güvenliği ciddi bir şekilde tehdit eden politika ve uygulamalara yol açmaktadır.

Prof. Dr. Daniel Byman 2002 ve 2004 yılları arasında 9/11 araştırma komisyonunda uzman olarak görev almadan önce RAND Corporation’da direktör olarak çalışmıştır. 2005 yılından bugüne değin Georgetown Üniversitesinde akademisyen olarak

@ Dr. Öğr. Üyesi, Polis Akademisi, ahmet.demirden@pa.edu.tr

id <https://orcid.org/0000-0003-2864-3692>

© İlmî Etüdler Derneği
DOI: 10.12658/D0354
insan & toplum, 2023; 13(3): 237-241
insanvetoplum.org

görev yapan Dr. Byman halen Uluslararası İlişkiler ve Kamu Yönetimi bölümlerinde ders vermektedir. Dr. Byman aynı zamanda ABD Dışişleri Bakanlığı Uluslararası Güvenlik Kurulu'nda görev almaktadır. Terörizm ve terörle mücadele ile ilgili birçok araştırmada yer alan Dr. Byman'ın en son çalışması ise *Spreading Hate: The Global Rise of White Supremacist Terrorism (Nefretin Yayılması: Beyaz Üstünlükçü Terörizmin Küresel Yükselişi)* isimli eseridir. Eser, aşırı sağ terörizminin geçirmiş olduğu tarihsel süreci karşılaştırmalı bir çerçevede okuyucuya sunmaktadır. Giriş bölümü dahil toplamda sekiz bölümden oluşan çalışmada genel okuyucuya hitap eden sade bir dil hakimdir.

Dr. Byman analizine başlarken, terör örgütlerinin ortak özelliği olarak, sivillere yönelik eylemleri ahlaki bir gerekçelendirmeye dayandırdıklarını vurgulamaktadır. Söz konusu gerekçelendirme bir yandan algılanan tehdit üzerine savunma mekanizması oluştururken; diğer taraftan ezilmişlik halinin intikamı olarak da şekillenebilmektedir. Bu nokta kitapta Brenton Tarrant (Yeni Zelanda) gibi beyaz üstünlükçü teröristlerin gerçekleştirdiği terör saldırılarının vaka incelemelerinde vurgulanmaktadır (ss. 1-2). Beyaz üstünlükçü terör saldırılarının ahlaki gerekçelendirmelerinin temelinde, beyaz ırkın beyaz olmayanlar tarafından doğrudan veya dolaylı olarak saldırı altında olduğu algısı bulunmaktadır (s. 49). Uluslararası beyaz üstünlükçü hareketler birçok ölümcül saldırının arkasında yer almanın ötesinde göç, sosyal ve ekonomik değişim gibi etkenlerin karşısında geleneksel güç yapılarını zorlayarak ABD ve Avrupa'da siyasi hareketleri tuzaklarına düşürebilmektedir (s. 2). Örneğin, beyaz üstünlükçü hareketlerin internet sayfaları en fazla üye artışını hem Barack Obama'nın başkan seçilmesinin ardından (s. 3) hem de Donald Trump'ın başkanlık döneminde yaşamışlardır (s. 173). Beyaz üstünlükçü hareketleri de içeren ırkçılık yeni bir sosyal bir sorun olmadığı gibi tarihçiler, sosyologlar, antropologlar, psikologlar ve diğer araştırmacılar uzun yıllardır ilgili sorunların farklı boyutlarını ve nasıl geliştiklerini incelemektedirler. Tanrı'nın siyahları beyazların kölesi olarak yarattığı ifadesi 1901 Alabama Eyalet Anayasası'nda yer almış ve siyahların oy kullanması yasaklanmıştır (s. 14). İlerleyen yıllarda ise ABD'de beyaz üstünlükçü hareketlerin devletin yanında ve devletin desteğini alarak devam ettiği görülmüştür (ss. 14-15). Medeni hakların devlet tarafından garantiye alındığı döneme gelindiğinde ise beyaz üstünlükçü hareketler komplo teorileri bağlamında devletin beyaz olmayanlar tarafından ele geçirildiğine inanarak sistemle mücadele etmeye yönelmişlerdir (s. 23). Diğer taraftan, Birçok Hristiyan topluluğunun (cemaatinin) şiddeti reddetmesine rağmen beyaz üstünlükçü teröristler Aryan Nations, the CSA, the White Aryan Resistance (WAR) gibi Hristiyan sosyal kimliğinde türemiştir (s. 46). Soğuk savaşın bitmesiyle birlikte, ABD'de komünizmin yerine hükümetler bizzat beyaz üstünlükçülerin düşmanı haline gelmiştir (s. 59). Günümüzde ise dünya genelinde terörle mücadele politika ve uygulamaları özellikle El-Kaide ve DAESH gibi İslam'ı istismar eden yapılara odaklanmıştır.

Beyaz üstünlükçü hareketler genel olarak belirgin bir lider veya yönetim altında toplanmamış olup birbirinden bağımsız ve zaman zaman çalışan yerel oluşumlar halinde hareket etmektedir. Örneğin, dazlaklar (skinheads) alkollü partilerde kavgaya çıkmayı ve zaman zaman azınlıkları darp etmeyi veya camii ve sinagoglara zarar vermeyi tercih ederken diğerleri şiddet aracılığıyla sistemi (hükümeti) değiştirmeye çalışmakta veya gerçek beyazlarla birlikte kurtarılmış bölgeler oluşturmaya çalışmaktadır (s. 135). Dünya genelinde söz konusu benzer stratejilerin diğer terörist gruplar tarafından da kullanıldığını gözlemleyebiliriz. Bununla beraber günümüzde halen bazı kolluk kuvveti görevlilerinin beyaz üstünlükçü hareketleri destekliyor olmaları sorunu daha komplike hale getirmektedir. Örneğin, 2019 yılında ABD’de yapılan bir araştırmaya göre beyaz ırkın üstünlüğünü vurgulayan 3500 sosyal medya hesabının kolluk kuvveti görevlisine ait olduğu bulunmuştur (s. 184). Beyaz üstünlükçülerin askeri ve polis teşkilatlarındaki varlıkları ancak son yıllarda dikkat çekmeye başlamıştır. Yunanistan’da “Golden Dawn” örgütünün polis teşkilatına sızması azınlıklara yönelik polis şiddetini artırırken; Almanya’da ise 2020 yılında gerçekleştirilen bir soruşturmada asker ve polisin arasına yüzlerce beyaz üstünlükçünün sızdığı ve bu kişilerin veri bankalarını kullanarak Müslüman toplum önderlerini taciz ettikleri tespit edilmiştir (s. 91). Söz konusu soruşturmanın en çok endişe veren tespiti ise ülkenin en elit özel kuvvet biriminin, Alman demokrasisinin yıkılması durumunda halka karşı kullanılmak üzere plastik patlayıcı, keskin nişancı tüfekleri ve susturucu gibi taktik mühimmatların kaçırılmasıdır (s. 92).

Terör saldırılarının en önemli hedefleri arasında potansiyel taraftarları cesaretlendirmek ve ideolojik fikirlerini yaymak varken bir diğer taraftan ise karşıt gruptakiler arasında korku yaymanın da bu hedefler arasında olduğu iddia edilebilir. Örneğin Andres B. Breivik, Ütöya saldırısını gerçekleştirmeden önce benzer görüşe sahip olan yüzlerce aşırı sağ sempatanına 1500 sayfalık manifestosunu göndermiştir. Breivik manifestosunda Avrupa’da iç savaşın başladığını ve sonunda Avrupa’nın Müslüman, Marksist ve Feministlerden temizleneceğini ve kendisinin Müslümanlara karşı mücadele veren birçok Haçlı şövalyelerinden biri olduğunu ama diğerlerinin isimlerini güvenlik nedeniyle veremeyeceğini ifade etmiştir (s. 79). Breivik’in sorgulama ekibinin müdürü olan Asbjorn Rachelew ile yaptığım görüşmede, şüphelinin sorgusunun zor geçtiğini ve bunun nedeninin konuşmaktan çekinmenin aksine Breivik’in saatlerce hiç susmadan konuşmak istemesinden kaynaklandığını ifade etmişti. Günümüzde beyaz üstünlükçü terör için en büyük tehdidi Müslümanları da içine alan göçmenler ve dış mihraklar ile iş birliği içinde olan devletler oluşturmaktadır (s. 85). Beyaz üstünlükçü terör uzmanı Pete Simi’nin ifade ettiği gibi beyaz üstünlükçü ideolojiyle tanışmadan önce bu kişilerin birçoğu zaten kavgacıdır (s. 145). Diğer taraftan, şiddet eğilimli tutuma sahip kişilerin

tümünün saldırgan davranışlar gerçekleştireceklerini varsaymamalıyız. Bununla birlikte beyaz üstünlükçü hareketler dünyanın savaş alanı olduğunu ve beyazlar ve beyaz olmayanların barış içinde birlikte yaşamalarının mümkün olmadığı görüşüne sahiptirler (s. 146). Günümüzde ise ABD ve Avrupa'da on binlerce beyaz üstünlükçü görüşe sahip kişi farklı aşırı örgütler içerisinde yer almaktadır (s. 146).

Terör saldırılarının etkileri sıklıkla neden oldukları ölüm sayısı ile ölçülmektedir. 9/11 saldırılarından Temmuz 2021 yılına kadar ABD'de beyaz üstünlükçü terör saldırılarından hayatını kaybedenlerin sayısı yüze yakın olurken yazar, Avrupa'da belirgin bir sayıyı vermeden söz konusu benzer eylemlerin 9/11 saldırılarından sonra artışa geçtiğini belirtmektedir (s. 161). Beyaz üstünlükçü hareketlerin güce erişimleri olduğu ölçüde yükselişe geçebildiklerini görmekteyiz. Günümüzde kamuoyunda açık destek görememelerine rağmen yetkili kişilerden aldıkları destekler bu grupların hareket kabiliyetlerini artırmaktadır (s. 171). Özellikle 9/11 saldırılarının ardından Batılı devletler terörle mücadelede DAEŞ gibi dini istismar eden gruplara odaklanmış ve beyaz üstünlükçü terör örgütleri adeta görmezlikten gelinmiştir. Terörle mücadele yetkilisi ve ABD eski senatörü olan Daniel Benjamin aynı anda iki farklı terör tehdidiyle mücadele yeteneğinden yoksun olduklarını ifade etmiştir (s. 171). Çevrim içi aşırıcilık uzmanı Maura Conway'ın altını çizdiği gibi Batı'da beyaz üstünlükçüler "bizden", diğer taraftan DAEŞ gibi vatandaşların çoğuna yabancı olan gruplar ise "yabancı" (diğerleri) olarak görüldükleri için farklı tutumlarla karşılaşmaktadırlar (s. 172).

Terör grupları tecrit içinde varlıklarını sürdüremezler; bir taraftan finansal kaynaklar oluştururken diğer taraftan örgüt arası iletişimi sağlamak, propaganda faaliyetlerini sürdürmek, silah temin etmek ve bir şekilde örgütsel sürekliliği sağlamaya çalışmak durumundadırlar. Belirgin bir terör tehlikesine odaklanma, diğer terör tehditleri ile mücadeleyi engellememelidir. Emekli terörle mücadele yetkilisi Erik Rosan'ın altını çizdiği gibi, terörle mücadelede uluslararası iş birliği genel olarak beyaz olmayan [Brown] teröristler üzerine geliştirilmektedir, beyazların değil! Bu sorunun hukuki ve sosyal öncül değişkenleri eserde detaylı bir şekilde tartışılmaktadır (s. 186). Terörle mücadele faaliyetlerinde sosyal kimlikler üzerine kurulan "biz" ve "onlar" algısı, beyaz üstünlükçüler gibi örgütlerle mücadeleyi engellememelidir. Diğer taraftan ırkçı bakış açılarını içerse bile barışçıl siyasi aktiviteler ve terörizm net bir şekilde ayrıştırılmalıdır (s. 187). Beyaz üstünlükçü terör ile mücadelede mutlak başarı beklemek gerçekçi bir hedef değildir. Yüksek motivasyona sahip Tarrant ve Breivik gibi yalnız aktörler tek başlarına yıkıcı saldırılar gerçekleştirebilmektedir. Devletler ve sivil toplum aktörleri söz konusu saldırıları topluma beyaz üstünlükçülerin nasıl tehdit oluşturduklarını hatırlatmak için kullanabilir.

Sonuç olarak, beyaz üstünlükçü örgütler kendilerinin haklı ve ahlaki üstünlüğe sahip oldukları imajını inşa edebilecekleri bir hikaye yazarak kamuoyunda destek bulmaya çalışmaktadırlar. Dr. Byman, söz konusu tehlikenin boyutlarını tarihsel süreçte, ABD ve Avrupa bağlamında detaylı vaka incelemeleri sunarak analiz etmektedir. Bununla birlikte eserde kullanılan Cihatçı terörist (Jihadist terrorist) (ss. 161, 171), İslami terör (Islamist terror) (s. 3) ve yalnız kurt (Lone Wolf) (s. 85) gibi ifadeler, beyaz üstünlükçü terör gruplarının yanında DAEŞ ve dini istismar eden diğer grupların da propagandalarında kullanabilecekleri bağlamı ortaya koymaktadır. Diğer bir ifadeyle, etnik veya herhangi bir dini doğrudan terörle ilişkilendirmek, karşıt grupların terör saldırılarına ahlaki zemin hazırlanmasını kolaylaştırmaktadır. Yalnız kurt gibi ifadelerin kullanılması, bu ifadenin failer tarafından kullanılmasını da beraberinde getirebilmektedir. Dr. Byman gibi uzman bir akademisyenin eserinde bile dini istismar eden terör örgütleri veya yalnız aktör gibi daha uygun ifadelerin kullanılmamış olması şaşırtıcıdır. Yukarıda belirtildiği gibi beyaz üstünlükçüler Hristiyan sosyal kimliğini benimsemelerine rağmen birçok Hristiyan cemaati bu grupları desteklememektedir. Bu durum ahlaki bir sorunun ötesinde beyaz üstünlükçülerin propagandalarını kolaylaştıracak stratejik bir hata olacaktır.